

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

HELYI TANTERV

Nyelvi előkészítő osztály

9. évfolyam

NAT2020

9.NY évfolyam heti 3 óra (évi 108 óra)

Alapelvek és célok

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét. A tanuló folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezőmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

A nyelvi előkészítő osztály esetében a magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében a fő cél a tanulók anyanyelvvél és irodalommal kapcsolatos kompetenciáinak szinten tartása, illetve a gimnáziumi tanulmányoknál szükséges készségek kialakítása. Ezért áll az évfolyam tananyagának középpontjában a kommunikáció, a szövegértés és a szövegalkotás. A tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókinccsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása; az értő hangos és néma olvasás. Az anyanyelvi képzés kiemelt területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet és vázlatkészítés fejlesztése.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédshándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Az irodalomtanítás fő feladata a nyelvi előkészítő évfolyamon az olvasmányok feldolgozása révén az általános iskolai irodalomtanítás során elsajátított kompetenciák szinten tartása, továbbfejlesztése. Szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). Az irodalmi nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása. A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy önálló anyaggyűjtést, munkát igénylő, valamilyen szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, rendszerezésére és felhasználására.

Kulcskompetenciák

A magyar nyelv és irodalom tantárgy az *anyanyelvi kulcskompetencia* fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezenkívül jelentősen hozzájárulhat a *digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez is. A *hatékony, önálló tanulás* készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a magyarórákon.

Fejlesztési feladatok, célok

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása

- Törekvés a jól formált, nyelvilleg igényes beszédre és a megfelelő artikulációra.
- A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kiejtés mód eszközeinek alkalmazása. A szünet, a hangsúly-, a beszédtempó-, a hangmagasságváltás és a hanglejtés modulációjának használatában rejlő kommunikációs lehetőségek megfigyelése és alkalmazása.
- A kommunikációs folyamat összetevőinek azonosítása, értelmezése.
- A testbeszéd, gesztusnyelv lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása.
- A testbeszéd, a térközszabályozás és az arcjáték szerepének ismerete, tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban.
- Részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben, vitában.
- Törekvés a hallott szöveg üzenetének dekódolására.
- Különféle beszédműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése hétköznapi kommunikációs helyzetekben, a tömegkommunikációban.
- Saját vélemény megvédése vagy korrekciója.
- Együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában.
- A kommunikációs zavarok, konfliktusok feloldásának eljárásai.
- A manipulációs szándék(ok), a hibás következtetések és a megalapozatlan ítéletek felismerése.
- Improvizáció, diákszínpadi előadás.

2. Olvasás, az írott szöveg megértése

- Különböző szövegek néma és hangos olvasása.
- A szöveg gondolati, érzelmi-hangulati tartalmát közvetíteni képes értelmes és kifejező olvasás.
- A különböző mondatfajták hanglejtésének megfigyelése és reprodukálása a hangos olvasásban.
- Az olvasási stratégiák, a szövegértő olvasást támogató olvasási típusok folyamatos gyakorlása (pl.: felkészülés az olvasásra, az előzetes tudás előhívása, jelentésalkotás, jóslás, következtetés, értelmezés, értékelés, kérdések, reflektálás a szövegre, összefoglalás).

- A mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú (pl.: régi, archaizáló) szövegek megismerése, megértésük gyakorlása segédeszközökkel.
- A szókincs folyamatos gazdagítása a nyelv minden rétegére kiterjedően; felkészülés az élethosszig tartó tanulás feladataira.
- Nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegek önálló olvasása és megértése, a szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása (a téma megállapítása, a lényeg kiemelése, adatkeresés, ok-okozati kapcsolatok, válaszadás kérdésekre, vázlatkészítés, összefoglalás).
- Különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárása és értelmezése.
- Szöveg és kép viszonyának, összjátékának megfigyelése. Különböző ábrák, illusztrációk értelmezése.
- Az információs kommunikációs technikák (IKT) műfajainak megfelelő olvasási szokások gyakorlása, az ezekhez kapcsolódó tipikus hibák és veszélyek felismerése, kiküszöbölése.
- A vizuális közlés verbális és nem verbális elemei.
- Szövegek kapcsolatának és különbségének felismerése és értelmezése.
- Az olvasott szöveg cselekményének utólagos felidézése, a szereplők cselekedeteinek, jellemének, kifejtett és ki nem fejtett nézeteinek megértése.
- Különböző olvasott vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok felismerése, értelmezése és kritikája különböző műfajokban.

3. Írás, szövegalkotás

- Olvasható, esztétikus, hatékony egyéni írásmód.
- Lényegkiemelő, áttekinthető önálló jegyzetelési technika kialakítása.
- A nyelvi elemek különböző stílusértékéről tapasztaltak tudatos alkalmazása a fogalmazásokban, a kreatív szövegalkotásban.
- Különböző nézőpontú rövidebb fogalmazások írása.
- Önkifejezés és kreativitás különböző műfajokban (szövegek átírása különböző nézőpontokból stílus- és hangnemből, sajtóműfajok gyakorlása).
- Felkészülés a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő szövegek írására.

4. A tanulási képesség fejlesztése

- Verbális és nem verbális információk célszerű gyűjtésének, szelekciójának, rendszerezésének, kritikájának és felhasználásának gyakorlása.
- A könyvtári információkeresés ismereteinek bővítése, múzeumi információk.
- Az internetes adatgyűjtés technikai, hypertextek, linkek használata.
- Önálló vázlatkészítés különböző eljárásokkal (fürtábra, gondolatterkép, szempont-táblázat).
- T-táblázat stb.
- Vázlat alapján különböző műfajú szövegek alkotása.

- A tömörítés, a lényegkiemelés, az összefoglalás gyakorlása, önálló jegyzetkészítés.
- Az összefoglalás önálló alkalmazása (pl.: a lényeg kiemelése, időrend követése, adatok rendszerezése, álláspontok elkülönítése).
- Szövegek pontos, értelmező felidézése és önálló, aktív reprodukálása a célnak megfelelően.

5. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről

- A nyelvtani ismeretek alkalmazása a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében.
- A nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.
- Nyelvhelyességi problémák önálló megoldása (szóban és írásban egyaránt).
- Önálló kézikönyvhasználattal törekvés a normakövető helyesírásra.
- A magyar nyelv eredetének, a nyelvcsaládba tartozás főbb bizonyító eljárásainak megismerése.
- Napjaink nyelvi változásainak felismerése.
- Az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez kötődő sajátosságok összevetése az általános nyelvészeti ismeretek felhasználásával.

6. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése

- Annak felismerése és tudatosítása, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést.
- Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrása.
- A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése.
- Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése.
- Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei.
- Alapvető emberi alaphelyzetek, irodalmi témák felismerése és megbeszélése.
- Elméleti alapok elmélyítése a későbbi évfolyamokon történő munka elősegítésére.
- Irodalmi munkaformák gyakorlása (esszéírás, ppt-készítés, projektmunka stb.)
- Művek és parafrázisaik összehasonlítása

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése

- Igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére.
- Igény a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra.
- Konfliktuskezelési eljárások tanulása.
- Más kultúrák megismerésének igénye.

Belépő tevékenységformák

A kommunikáció tényezőiről és funkcióiról tanult ismeretek felhasználása a hétköznapi kommunikációs helyzetek tudatos, értő és kritikus befogadásában.

Tapasztalatok szerzése a manipulatív szándék felismerésében; kritikus magatartás a téves ítéletekkel szemben.

Kreatív gyakorlatok kommunikációs szituációk alkotására, módosítására szóban és írásban.

Szövegátalakítás hangnem- és szempontváltással, tömörítés megadott terjedelemben, szövegfeldolgozás megadott kérdések, szempontok alapján. Irodalmi művek elemzése.

A kommunikációs helyzetnek (ki, kinek, milyen céllal, milyen formában) megfelelő szabatos szövegalkotás a felépítés, tagoltság, kifejtettség, tartalmasság, koherencia, kifejezőmód és a műfaj figyelembevételével különféle témákban.

Gyakorlottság a jegyzet- és vázlatkészítésben írott szövegről, előadásról.

A nyelvi szintek szabályairól és elemkészletéről eddig tanultak fogalmi szintű megnevezése, az ismeretek önálló felhasználása elemzési és fogalmazási feladatokban.

Tananyag:

Témakörök	
Irodalom (54 óra)	
Korstílusok 16 óra	A különböző korstílusok vizsgálata szabadon választott művek alapján az antikvitástól napjainkig. A korstílusok jellemzőinek tudatosítása.
Műnemek, műfajok 16 óra	A különböző műnemek, műfajok és jellemzőinek vizsgálata szabadon választott művek alapján. (Ajánlott olvasmányok listája csatolva)
Érzelmek, konfliktusok 22 óra	Az érzelmi intelligencia és kompetencia fejlesztése az elsődleges cél, mindezeket szintén szabadon választott irodalmi művek alapján. A témakör felöleli a leggyakoribb emberi érzelmek elemzését, a konfliktusmegoldás gyakorlását.
Nyelvtan (54 óra)	
A kommunikáció alapjai 12 óra	Kommunikációs helyzetek, típusok Verbális, nem verbális kommunikáció Mimika, gesztusok, testbeszéd
Szövegértés, szövegalkotás 12 óra	Tételmondat, bekezdés, szöveg. Az anyaggyűjtéstől a fogalmazásig. A meggyőzés. Szóbeli és írásbeli szövegtípusok

A magyar nyelv rendszere 16 óra	Leíró nyelvtani gyakorlatok a hangtan, a szóelemek, a szófajok, a mondattan köréből
Anyanyelvünk és más nyelvek 10 óra	A nyelvek közös és eltérő tulajdonságai Hasonlóságok és különbségek a magyar és néhány nagyobb nyelv között Az Európai Unió nyelvei Kulturális eltérések a nyelvi és nem nyelvi kultúrák világában
Könyv- könyvtárhasználat 4 óra	Témafeldolgozás különböző verbális és andovizuális információhordozók felhasználásával

Ajánlott olvasmányok

I. Mesék

1. Andersen: Ib és Krisztinka
2. Lázár Ervin: A hétfejű tündér, A zöld lific, Bab Berci és a tünkánya, Rév Zoli pálinkája
3. Csukás István: Mirr-Murr, Oriza Triznyák (Udvariassági verseny)
4. Népmesék (pl. A só)
5. Az ezeregyéjszaka meséi

–

II. Drámák

1. Shakespeare: Lear király/Makrancos hölgy/Hamlet/Rómeó és Júlia
2. Csiky Gergely: Buborékok
3. Goldoni: A fogadósnő
4. Heltai: A néma levente
5. Molnár Ferenc: A testőr
6. Szabó Magda: Béla király, Az a szép, fényes nap
7. Gogol: A revizor
8. Dürrenmatt: A nagy Romulus/ Az öreg hölgy látogatása
9. Szophoklész: Oidipusz király
10. Rostand: Cyrano de Bergerac
11. O'Neill: Utazás az éjszakába

–

III. Elbeszélések

1. Hawthorne: Rappaccini lánya
2. Wilde: Az önző óriás
3. Poe: A fekete macska, A Morgue..., Egy hordó amontillado, Az Usher-ház vége
4. Tótfalusi: Operamesék (Turandot, A kékszakállú, Otelló, Rigoletto, Don Juan, Hány János, Carmen, Pillangó kisasszony)

5. Tamási Áron: Virágos veszedelem
6. Szerb Antal: A fehér mágus, Szerelem a palackban
7. Sánta Ferenc: Kicsik és nagyok

IV. Regények

1. Böszörményi Gyula: Gergő és az álomfogók
2. Bosnyák V.: Klott Gatya, ne fárassz!
3. Dragt: Levél a királynak
4. Jeney Zoltán: Rév Fülöp
5. Szabó Magda: Álarcosbál
6. Geréb L.: Búvár Kund
7. Maclean: Kémek a sasfészekben
8. Móra Ferenc: Aranykoporsó
9. Sand, G: A kis Fadette
10. Vivian: Robin Hood
11. Rejtő Jenő: A 14 karátos..., A szőke ciklon, A Sárga garnizon
12. Defoe, D: Robinson Crusoe

–

V. Egyéb

1. Homérosz: Iliász, Odüsszeia
2. Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen
3. Assisi Szent Ferenc legendája
4. Don Quijote (musical)
5. Szabadon választott lírai művek
6. Kortárs irodalom

Értékelési szempontok

A tanuló munkájának értékelése során meg kell vizsgálni:

- milyen mélységben sajátította el a magyar nyelv és irodalom tantárgy nyelvezetét;
- megszerezte-e a kellő grammatikai, nyelvi és irodalmi ismereteket;
- birtokába jutott-e az ismeretszerzés különböző formáinak;
- képes-e a szerzett tapasztalatok, ismeretek önálló rendszerezésére, csoportosítására, a felmerült problémák világos megfogalmazására, kifejtésére;

Az eredményes előrehaladás egyik fontos előfeltétele a tanulók tudásának folyamatos ellenőrzése és értékelése. A magyarórákon értékelni kell a tanulók

- szóbeli megnyilvánulását,
- írásbeli teljesítményét.

A szóbeli megnyilvánulások lehetnek

- feleletek,
- hozzászólások,
- a tananyag feldolgozását segítő jó kérdések, önálló gondolatok,
- kiselőadások stb.

Az írásbeli teljesítmények

- a tankönyv, munkafüzet feladatainak megoldása,
- alkalmyszerűen készített feladatlapok megoldása,
- feladatgyűjtemények válogatott feladatainak megoldása,
- esszé, értekezés, műértelmezés (évente 3-4 iskolai),
- házi fogalmazások.

Értékelés, teljesítmény:

- Elégséges: a továbbhaladás feltételeiben megfogalmazott nyelvi kritériumok legalább 50%-os teljesítése.
- Jeles: A továbbhaladás feltételeiben megfogalmazott nyelvi kritériumok 90-100%-os teljesítése

A továbbhaladás feltételei

Kellő tempójú, olvasható írás, a szöveg megértését biztosító olvasás, felolvasás. A kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat. A címzettnek, a témának, a beszédhelyzetnek megfelelő fogalmazás. A hétköznapi kommunikációs konfliktusokról egyéni vélemény alkotása, kritikus magatartás kialakítása.

Irodalmi művek elemzésében szerzett jártasság írásban és szóban, olvasmányok elolvasása és tartalmának ismertetése, esszéírás gimnáziumi szintű elsajátítása, műnemek, műfajok, stílusjegyek felismerése irodalmi művek esetében.

A fontosabb nyelvcsaládok, az EU nyelveinek áttekintő ismerete, az egyes nyelvtípusok közötti különbségek felismerése, megnevezése.

Jártasság szövegelemző eljárásokban: a tételmondat kiemelése, tömörítés megadott terjedelemben, szövegfeldolgozás megadott kérdések alapján. A szövegfonetikai eszközök szerepének fölismerése a szövegek értelmezésében. Szabatos, világos fogalmazás: a kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegfelépítés, a művek szereplőinek jellemzése egy másik szereplő nézőpontjából.

A nyelvi szintek (hang, szó, mondat) szabályairól és elemkészletéről eddig tanultak fogalmi megnevezése, rendszerezése. A nyelvi szintekkel kapcsolatos feladatok, tesztek helyes megoldása. Jegyzet és vázlat készítése írott szövegről, előadásról. Könyvtárhasználati tájékozottság. Önálló gyűjtőmunka.

FELTÉTELEK

A megfelelő tankönyvek és segédletek mellett a tananyag feldolgozásának hatékonyságát növeli, ha lehetőség van kulturális intézmények látogatására, szakirodalmi búvárkodásra (pl. könyvtár, videotéka, internethasználat).